

8. Že več let je služil pri Krivjopetah neki mož. Ko ni mogel več premagovati želje po izgubljenem domu, da bi mogel uiti, izmislil si je zvijačo. Nekega dné, ko je drvaril, kakor po navadi pod varstvom Krivjopete, da bi ga ta za njim bežéča zopet ne ujela, reče jej, ko je ravno razbijal neko deblo, naj dene, ker ni imel s čem zakliniti, roki v napravljeno razpoklino, da bi mogel iz nje laže vzeti sekiro. Krivjopeta, ne sluteča hudega, storila mu je po volji. Ko je pa drvar sekiro izvedel, zaprla se je razpoklina in Krivjopeti roki ujela in jo tako priklenila k deblu. Mož pa rogajoč se vpijoči od bola je srečno odnesel pete.

Beseda o žénstvu.

Spisala Franja Robídvčeva.

Ali je dovolj, da je lepa?“

„Dovolj,“ rekla je neka mati, ko se je v obiteljskem svétu sukala govornica ob vzgoji hčérini. „Dovolj, da je lepa,“ pravi še tudi mnoga druga rodíca, ako premišlja svoje hčere bodočnost — kar jej je dolžnost — in katera mati ne misli, da je nje dete najlepše?

„Ali je lepa?“ tako svet najprej vprašuje, kadar se vrtí pogovor o kateri le nekoliko imenitnejši ženski. Lepota je često usoda ženska, mnogokrat nesrečna, ako ni združena ž njo vzgoja duhá in srca!

Lepota slepí, očara, duh prevladuje, veže. Duh, spojen s srčno dobroto, pridobiva si zmago v vrstah svojcev, zató je njegova zmaga stanovita in ima veliko ceno.

Jeden najblažjih rodoljubov slovenskih, iskren prijatelj naši mladini, ki ga je mnogo prenašlo vzela neizprosljiva smrt, zapel je hčeram našega naroda:

„Delaj, moli hčérka moja,
Tudi pój veselo vmes,
Da rosí le sreča tvoja,
Domovine čast z nebes!“

Čujejo se dan danes po gostem tožbé, da moški mnogo in brez pravice zahtevajo od deklet, predno se jim vidi vredna kakšna ubožica, vésti jo pred oltar. Pripetí se potem časih res, da se takšni strogi izbirači nekako opekó, kakor velí prislovica: „Kdor malega ne čestí, večjega vreden ni“, in istina je, kdor ne spoštuje malih duševnih darov,

ta ni vreden lepega bogatega dekleta. Ako ti pozneje v zakonu ne godejo angeljci, molči, udari skesan na prsi in rêci: kriv sem sam! —

Kako li je to, da moŕže, visoko izobraŕeni in plemenitega srca, tako redko nahajajo sebe vrednih sopróg? Ali je res ŕtevilo izobraŕenih, dobrih in blagih Evinih hčera toli majhno?

Idealistom, ki nam riŕejo ŕenske vzore, malokdaj se samim posreči, da bi našli takŕen vzor! Za tega delj ga tudi tako visoko čislajo — kajti le to, kar je nam slabotnim smrtnikom nedoseŕno, ima za nas najviŕjo in stalno ceno. Mnogikater duhovit moŕ si je ŕe izbral soprogo, ki ga niti ne umeje, niti ne ceni, kakor mu pristoji. Da so resnično in korenito učenemu in izobraŕenemu moŕkemu v srce zoperne vse tiste gizdave, v sé brezmerno zaljubljene tako nazivane „učene ŕenske“, temu se ni čuditi; takŕne usmiljenja potrebne stvarce nimajo srca, s katerim jedino se je môči pametnemu moŕu prikupiti za vselej. Vsaka ŕenska, ako hočeŕ biti odkritosrčna, rêci, da čutiŕ in moraŕ čutiti: v obče je moŕ le moŕ in jaz sem — slaba! Tudi Preŕiren je dejal: „ŕenska povzdigaj svoj pogled k viŕku do moŕá!“ O ŕenŕčakih ne govorim, niti ne o slaboumnih ter láskavih ŕiriteljih često smeŕnih in nepraktičnih nazorov in nasvétov John St. Millovih o ŕenski emancipaciji.

Da ŕenska moŕkega spoŕtuje, poznati jej je vrednost njegovo.

Ako se kósa ŕenska z moŕkim na duŕevnem polji, goditi se more to le v kvaru in na troŕke nje ŕenstvenosti. Môči je ŕenski sicer pobirati stopinje za moŕem na svetli solnčni poti duŕevni, a stopati njemu vŕtric jej ni dano, niti je to nje pravi poziv.

Mnogi moŕ si ŕeli povzdigujoče, ŕivljenje naslajajoče ŕenske ljubezni za voljo samega sebe, ne vedóč uprav, kaj je ta „sam“. Nehoté mi prihajajo tú na um Heinejeve besede, ki je nekje pisal, da je bila Leda izvestno prava gos, ker se jej je bilo mogoče zaljubiti v — labúda!

Nemcem Heine sploh nič kaj ne godi, ker je kazal in jim očital vse pregrehe ter jih, dasi duhovito, vender neusmiljeno bičal. Toda on je poznal licemerstvo ljudij, katero ga je sovraŕilo in preganjalo, in čitatelj, poznajoč svet, umel bode njegove pesni — sad strupene satire in globoke srčne toŕnosti! Kdor vroče ljubi, tudi ognjeno sovraŕi, kdor visoko spoŕtuje, globoko zaničuje, kadar se mu vzdignejo od očij temnice in se mu odkrije ŕivljenje v vsej svoji bedi, nagoti in praznoti. Gorjé bedaku, verujočemu v resnico, blagost in ljubezen! —

Kakŕna svojstva imej moŕ, ki hoče biti ljubljén zavoljo samega sebe?

Poleg tega, da je ukus različen, tudi sicer nobeden pameten mož ne bode zahteval, naj ga ljubi ženska zaradi lepote: takšna ljubezen ni stanovita. Takisto je z ljubeznijo, ako se oklepa samó slovečega imena: takšna ljubezen ima v podstavo golo ničemernost. Lepota in bogastvo sta begóča, ali plemenito srce in krepka duša se ne izpremenita v vrteži in vihri življenja.

O Preširnu se pripoveduje, kako zeló je bil vesel in srečen iz prva, kadar še ni vedelo njegovo dekle, da je — pesnik, toda pozneje se je često pritoževal, da ga — ne umeje! Vedela je potem že, da je pesnik, toda znala ni, da je nenavaden človek. Naj jej je bilo móči le slutiti veliki duh Preširnov in do dobra spoznati plemenito srce njegovo, bila bi mu lahko ne samó ljubica, nego tudi zvesta in srčna prijateljica, njemu in sebi v srečo. Čislala ga je instinktivno, ali da ga je poznala, umela njegov pesniški poziv in vedela ga prav ceniti, vérovala bi bila vánj ter mu prihranila marsikatero nemirno uro že tako nepokojnega življenja njegovega. Morebiti bi potem tudi nikdar ne bil prišel tisti temni, obupa polni hip, katerega spomin plava tožni sénci jednak nad poslednjimi dnevi blazega, nesrečnega možá! — In vender je bila óna ženska presrčno dobra, požrtvalna — žal! časih brez potrebe — bila je nesebična, mlada in zala, préprosta, ljubeznivo préprosta, sploh bitje, kakeršno je moškimi stvarjeno prav po srci, če tudi še nobeno takšnih bitij resnično in dolgo ni osrečevalo katerega izmed njih.

Žena ljúbi možá zvestó in resnično, kolikor le more ljubiti ženska, óna si pridobódi njegovo zaupanje, bodi najboljša prijateljica njegova, spoštúj ga, kakor hči očeta, in skrbi zánj po máterino: s tem načinom zvršuje po Bógu in prirodi jej odločeni nálog ter je móžu blagoslov in tudi on nje najvišja sreča.

Ženska, da more izpolnovati dolžnosti pravega svojega poziva, zató jej treba resnične izobraženosti duhá in srca.

Česa zahtevajo pesniki od žensk, katere nam rišejo v svojih vzorih?

„Das Schönste, das ich kenn' und wähle,
Ist in der schönen Form die schön're Seele“,

poje Schiller, in Preširen, izgubivši „véro“ v izvoljenko svojo ter videč jo v vsej prejšnji lepoti brez „glôrije“, ki jo daje „véra“, in brez katere mu óna ne bode nikdar več, kar mu je bila, naj živí „vekomaj“, pravi jej napósled:

„Pred bógstvo ti, zdaj — lepa stvar“.

Bolje ni mogoče osvetliti razločka med lépo in blago žensko.

Lepota brez srčne plemenitosti je cvetice brez duhá. Duševna plemenitost prestvarja tudi nelep obraz, da je prijazen in ljub, milota

in srčna dobrotá očarata vsakega, pridnost in skromnost, ljubezen in vernost so najlepša dota, ako tudi nevesta ne prinese ženinu v hišo ni zlata ni srebra.

Kaj je ljubezen?

Lehko vprašanje, težak odgovor!

Ljubezen je človeškemu življenju solnce. Najpustejši, najsamotnejši kót, ako ga doseže svetloba solnčna — précej je prijaznejši in prijetnejši, celó ječa ni več tako tožno-samotna, kadar posije solnce vánjo! Tako je ljubezen: kjer svet obsoja, skuša ljubezen opravičevati, pogrešek zmanjševati, in če jej tega storiti ni móci, odpušča. Kjer ni milote, ni ljubezni, a česa ne stori ona? Kjer vse omahuje, vse beží, ljubezen ostaja. Ljubezen je potrpežljivost, ljubezen zaupa, kajti véruje, nje vera je neomajljiva, ljubezen je vztrajna in nikdar se ne loči upanja. Kakor pred solncem ginévajo nočne temine, tako bežé pred ljubeznijo vse dvojbe!

Toplo solnce vzbuja cvetje in cvetíce in gorki dih ljubezni probudí vzpomlad človeškega srca, katere najlepše cvetje so vzvišena blaga čustva.

Solnce zóri cvetje, da se izpreminja v sad, in ljubezen je izvršila že mnogo velikih dejanj: pravi se, da ljubezen dela čudesa! Ljubezen spremlja človeka od zibeli do groba: gorjé njemu, ki ne ljubi nikogar in komur tudi nasprotno ne bije nobeno srce! Gorjé ti, zemlja, ako bi ugasnila solnčna luč!

Ljubezen je krepkejša od smrti, človeka ne ostavi niti pri grobu: ljubezen véruje in upa, da se zopet vidimo. Ljubezen je podarila človeku nesmrtnost, ljubezen je več od solnca.

Vender bodi si ljubezen še tako idealna sama ob sebi, navzlic temu ima nekako prozaično stran: kadar koga ljubimo, kako radi skrbimo za njegove potrebščine, za njegovo srečo! Urojeno je zlasti ženski, da sladí z veseljem življenje njim, ki so se prikupili nje srcu. Čim gorkeje ljubi, tem rajša sluša svojega srca glas, tem izumljivejša ti je ženska v postrežljivosti in negovanji ljubljencev svojih in najslajše plačilo jej je njenega ljubčeka nasmeh zadovoljnosti, bodi si ljubček oče, soprog ali dete. Razumna ženska se ne bode nikoli pritoževala, da mora delati, veselo vrši svoje opravke po svojih močeh in po svojem razmerji. Presrečna pa je ženska, kateri se ni treba boriti za „vsakdanji kruh“ od jutra do večera in časih na troške zdravja svojega!

Ako hoče, da se ženska preživí v sili sáma, učiti se jej je, privajati si znanosti in spretnosti, kolikor največ se dá doseči. Koliko prebije izobražen človek, koliko premaga, kar neizobraženega potare in

uniči, kadar ob čolnič življenja njegovega búhajo razdraženi valovi nezgode ali strastí!

Resnično izobrazena ženska lahko in rada pogreša marsikatero nepotrebno prijetnost, nova obleka jej ni vprašanje največje važnosti, dela se ne bojí niti ne stidi. Izobraženost in delo storita jo resnejšo, samostojnejšo. Nikoli se ne bode takšna ženska v svoji poštenosti zavezala z možem, ki ga ne ljubi, samó zaradi tega, da bi bila „pre-skrbena“, saj tako bi prevarila sámó sebe in njega za srečo vsega življenja.

Resnicoljubje poznajo mnoge ženske jedva po imenu in vender je resnica mati nravnosti, laž nenravnost sámá v sebi. Mati, ljúbi resnico, predno porodiš dete! Videla sem že otroke, katerim je bilo legati se tako rekoč urojeno.

Laž v ustih lepe ženske bi se dala primerjati strupenemu modrásu, ki ti zasiče iz cvetočega róžinega grmíča — kdo bi se hitro ne umeknil takšnim rožam? —

Kako srečna in zavidanja vredna je ženska, ki ima svoje dete! Takšna ženska vé, čemú žíví, saj njeno je bitje, katero ljubi: pozná li kdo čistejšo, večjo, svetejšo dolžnost od máterinske? Njej v oblast je izročena bodočnost jednega rodú in časih še več. Zakaj li umeje primerno malo žen vzvišeni, težki in vender tako idealni nálog svoj, ki sta jim ga odločila priroda in družba, zatorej Bog sam? Kaj je najduhovitejša pisateljica, ako jo stavimo vzpóred bodi si tudi préprosti kmetíci, ki je porodila narodu imenitnega možá? Kako velika, kako vzvišena je ženska, ki je voljna trpeti rajša siročíno in bedo, nego bi videla storiti soproga svojega dejanje, kakeršno bi le kólikaj omadežalo njegov značaj, oskrunilo njegovo čast!

Žena bodi svečenica, váruhinja idealizmu!

Učila naj bi se takisto ženska, da žrtvuje nične želje, kakor tudi soproga in sina, domovini v prospéh, potem se povzdigne naš narod in si pridobode veljavo in čast med drugimi narodi.

Naj bi se namesto v obilih nepotrebniéh stvaréh poučevale vsaj časih ženske v tem: kako naj jim rabita um in srce na korist domovini, človeštvu!

Človek je res srečen le tačas, ako izpolnuje dolžnosti, ako po moči osrečuje brate svoje, kajti potem ne žíví na svetu zamán. Vsak misleč mož hrepení po takšnem smotru; zakaj li ne bi tudi ženstvo?

Najboljša žena je najslavnejša žena!

